

Особливості імплементації освітньої програми (за матеріалами ЮНЕСКО)

Чекрій Ірина Ігорівна¹

Тернопільська загальноосвітня школа I-III ст. №3, Тернопіль, Україна

E-mail: kolochun-iryna@ukr.net

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-3117-5439>

У статті визначено, що основною метою якісної освітньої програми є надання справедливої та всеосяжної можливості школярам набувати і розвивати знання, вміння та цінності, а також пов'язані з ними компетенції для ефективної та продуктивної діяльності у житті. Визначено аспекти, які входять до складу освітньої програми: обґрунтування, цілі, завдання, зміст, методи, ресурси, час, оцінювання тощо. З'ясовано, що імплементація освітньої програми покладає певні очікування щодо учнів, учителів, адміністрації школи, системи освіти та органів влади. Пояснено, що якісна освітня програма готує школярів до: усвідомлення мети та важливості навчання, самокритики, аналізу, вмотивованості, активної участі в освітньому процесі, відкритості до нових ідей. Констатовано важливість роботи вчителів у ході адаптації та імплементації освітньої програми. Узагальнено важливість проходження вчителями курсів підвищення кваліфікації, які забезпечують: чітке пояснення філософії навчання, викладання та оцінювання; приклади використання відповідних підходів у межах кількох тем; перелік додаткових джерел і ресурсів із розробленими рекомендаціями щодо поетапного проведення уроків. Вказано на необхідність використання посібників для вчителів під час імплементації педагогами нової освітньої програми. Обґрунтовано важливість проведення оцінювання знань учнів не лише для перевірки того, наскільки добре опанований зміст та розвинуті вміння, але й щоб зрозуміти сильні та слабкі сторони окремих школярів та забезпечити ефективність занять у класі для кожного учасника освітнього процесу. З'ясовано, що директори та адміністрація шкіл у ході запровадження освітньої програми повинні: забезпечити умови для її повноцінної імплементації (технічні, матеріальні, сприятливе середовище); заохочувати вчителів до застосування нових методів та підходів у навчанні; мотивувати вчителів до співпраці заради обміну досвідом. Виокремлено низку очікувань щодо системи освіти та органів влади під час імплементації освітньої програми: переосмислення методів і підходів до викладання, оцінювання та навчання; розробка єдиної системи оцінювання; забезпечення усіма необхідними ресурсами, обладнанням. На основі напрацювань ЮНЕСКО подано рекомендації щодо забезпечення гнучкого розподілу часу для вивчення різних предметів.

Ключові слова: освітня програма, навчання, оцінювання, імплементація, ЮНЕСКО.

Вступ. Науковці ЮНЕСКО стверджують, що освітня програма – це опис того, чого, як і коли учні повинні навчитися. Цей документ висвітлює вагомі результати навчання, які мають досягнути школярі після завершення певного етапу, а також перелік цілого спектру як суспільних вимог, так і особливостей урядової політики. Саме в освітній програмі перераховані ключові економічні, політичні, соціальні та культурні питання щодо цілей та змісту навчання (Fiala, 2007: 18). освітня програма відображає також те, що суспільство вважає найціннішим – те, що є достатньо важливим для передання його дітям.

Мета та завдання дослідження: з'ясувати погляди науковців ЮНЕСКО на дослідження освітньої програми, як основного компонента освіти; розкрити особливості впливів якісної освітньої програми на учнів, учителів, адміністрацію школи, систему освіти та органи влади.

Матеріали та методи дослідження. Створенням освітніх програм займається чимале коло фахівців – представники Міністерства освіти, психологи, науковці та вчителі-предметники, вносячи свої рекомендації та виправлення, щоб зробити її збалансованою та ефективною (Pingel, 2009). Вивченням проблеми розробки освітньої програми є предметом багатьох дослідників ЮНЕСКО, які намагаються розробити поради, що будуть актуальними для використання у різних країнах, серед них відомі: Р. Сеґуїн (R. Seguin), Ф. Пінджел (F. Pingel), Е. Ґачукія (E. Gachukia), Ф. Чанг (F. Chung), К. Бруґеїллес (C. Bruguilles), С. Кромер (S. Cromer), І. Ґюрол (I. Gurol), Д. Тарба (D. Tarba) та інші. У ході поданого дослідження використовувалися методи аналізу та синтезу.

Обговорення результатів. Основна мета якісної освітньої програми полягає у наданні справедливої та всеохоплюючої можливості школярам набувати і розвивати знання, вміння та цінності, а також пов'язані з ними компетенції для ефективної та продуктивної діяльності у житті. Ключові

¹ учитель англійської мови, здобувач, Тернопільська загальноосвітня школа I-III ст. №3

показники успішності освітньої програми включають якість навчання, досягнуте учнями, і те, наскільки ефективно вони використовують знання для свого особистого, соціального, фізичного, когнітивного, морального, психологічного та емоційного розвитку (Vokova, 2014). Дослідники ЮНЕСКО переконані, що якісна освітня програма максимізує потенціал для ефективного покращення навчання. Звісно, якість освітньої програми можна оцінити в ході її імплементації, на що впливають особливості викладання та рівень умотивованості учнів (Bromley, 2016: 24).

Ф. Пінджел (F. Pingel) зазначає, що навчання в школах відбувається за допомогою використання вчителями цілого ряду формальних та неформальних способів і методів. Формальне навчання (яке часто називають «запланованим») найчастіше відбувається в класі та інших «контрольованих» групах. Основна увага в ньому – «затверджена державою» освітня програма, що реалізується вчителями. Результати досягнень відповідно до освітньої програми здебільшого оцінюються вчителями за допомогою використання різних методів перевірки знань (тестування, усна відповідь, творче завдання, екзамен тощо). Неформальне навчання може відбуватися де завгодно – всередині або поза межами класу – і в основному є «неконтрольованим». Такий вид навчання проходить у суспільстві та залежить від багатьох чинників (відносини між учнями, вчителями, батьками; загальною ситуацією в суспільстві; соціальних особливостей, у яких живуть і виховуються школярі – економічні, політичні, культурні) (Pingel, 2009). Так, наприклад, якщо учні бачать лише вчителів-чоловіків на вищих посадах, вони підсвідомо доходять висновків, що владні щаблі посідають чоловіки, а жінки менше здатні до лідерства.

Дослідник Р. Сеґуїн (R. Seguin) констатує, що освітня програма включає багато аспектів, сюди входять: обґрунтування, цілі, зміст, методи, ресурси, час, оцінювання тощо. Ці аспекти стосуються різних рівнів планування та прийняття рішень щодо навчання (міжнародний, національний, місцевий, класний та індивідуальний) (Seguin, 1989: 12). освітня програма – це сукупність того, що діти вивчають у школі, включаючи те, що вони дізнаються на заняттях у класі; виконуючи міжпредметні завдання; беручи участь у різного роду виховних заходах; виконуючи інші суспільні функції у школі (чергування у школі, проведення благодійних акцій, ярмарок тощо).

Якісний зміст освітньої програми важливий для хороших результатів навчання для учнів, але цей зміст має бути доповнений та підтриманий шляхом ефективною реалізацією (Merizow, 2000). освітня програма належної якості не тільки визначає те, що слід вивчати з різних предметів, у різних класах, але й те, як слід навчати. Отже, якісні освітні програми покладають певні очікування щодо учнів, учителів, шкіл, освітнього середовища, батьків, системи освіти та органів влади (Stabback, 2016: 32).

На сучасному етапі розвитку навчання учнів більше не сприймають як пасивних одержувачів знань. Таким чином, школярі повинні брати активну участь у процесах викладання, навчання та оцінювання, а також сприяти цьому. Цей перехід від пасивного до активного учіння може бути складним для вчителів та освітніх систем. Звісно, такий перехід не є миттєвим, учитель повинен орієнтуватися на готовність та рівень розвитку учнів. Активне навчання вимагає повноцінного залучення школярів до процесу навчання (UNESCO International Bureau of Education, 2017). Для того, щоб добре щось розуміти, учням потрібно свідомо встановлювати зв'язки між відомими та новими знаннями і навичками, застосовувати практичні вміння й теорію в реальних ситуаціях. Науковці ЮНЕСКО наголошують на тому, що якісна освітня програма готує учнів до:

- розуміння мети занять у класі та активної участі в них;
- усвідомлення того, що вони навчаються і для чого їм ці знання та вміння потрібні;
- відкритості до нових ідей, думок та переконань;
- допитливості та готовності ставити запитання;
- ставлення під сумнів того, що раніше вони сприймали як належне (свідомий критичний контроль);
- можливості брати участь в оцінюванні власних освітніх досягнень та успіхів інших школярів;
- розумінні важливості набуття нових знань, умінь та навичок для розвитку професійних можливостей в майбутньому;
- підтримки і поваги до зусиль інших учнів у навчанні (Stabback, 2016: 34).

Учені ЮНЕСКО наголошують, що роль учителів під час імплементації освітньої програми є дуже важливою, адже саме педагоги адаптують зміст навчання та вибирають необхідні види діяльності для забезпечення ефективного процесу засвоєння знань. Вчителі повинні діяти відповідно порад, розроблених щодо адаптації освітніх програм заради задоволення потреб учнів (Sikogova, 2005: 259). Ці рекомендації стосуються планування навчання та переходу від добре відомого до нового, а також

видів діяльності в класі, що реалізують освітню програму. Зрештою, будь-яка тема освітньої програми, може бути представлена учням різноманітними способами, а вчителям слід допомагати створювати ситуації, як у класі, так і за його межами, що зробить навчання найбільш ефективним.

Адаптація освітньої програми для задоволення потреб у навчанні всіх дітей – це робота вчителя. Хоча на допомогу автори підручників та освітніх програм розробляють рекомендації щодо специфіки проходження усіх етапів навчання відповідно до особливих потреб школярів. Завдання вчителя полягає у створенні можливості засвоєння всієї освітньої програми, коригуючи при цьому завдання, заходи, види діяльності, темпи роботи та, адаптовуючи їх до конкретних інтересів учнів. Заради збагачення ідей та розширення педагогічного потенціалу вчителі проходять курси підвищення кваліфікації, які у свою чергу, забезпечують:

- чітке пояснення філософії навчання, викладання та оцінювання, що лежить в основі освітньої програми;

- приклади використовуваних підходів у межах кількох тем;

- перелік додаткових джерел і ресурсів із розробленими рекомендаціями щодо поетапного проведення уроків (Nolet, 2009: 430).

Посібники для вчителів також надають учителям чіткі вказівки щодо оцінювання впливу викладання на нові освітні досягнення учнів. Це не означає, що вчителі повинні змушувати учнів писати тести через день. Вчителі мають краще усвідомлювати важливість постійного надання зворотного зв'язку учням шляхом постійного оцінювання слабких і сильних сторін, даючи можливість відповісти на такі запитання: 1. На якому етапі я знаходжуся? 2. В якому напрямку мені слід удосконалюватися далі? 3. Як покращити свої знання на певному рівні й перейти до іншого (більш складного)? Саме відповіді на ці запитання, як стверджує науковець Дж. Хетті (J. Hattie), указують на взаємозв'язок між викладанням і навчанням, адже результати оцінювання означатимуть як переваги, так і недоліки обох процесів (Stabback, 2016: 36).

Вчителі повинні керуватися використанням оцінювання не просто для перевірки того, наскільки добре опанований зміст та розвинуті вміння, але й, щоб зрозуміти сильні та слабкі сторони окремих учнів та забезпечити ефективність занять у класі для кожного учасника освітнього процесу.

Проаналізувавши напрацювання дослідників ЮНЕСКО, розуміємо, що керівники шкіл повинні зрозуміти зміст освітньої програми та приймати управлінські рішення в межах своїх повноважень для забезпечення її повноцінного виконання. Вони повинні заохочувати та підтримувати вчителів у застосуванні нової та інноваційної викладацької практики. Директори шкіл повинні заохочувати методистів із різних предметів працювати у групах з учителями, звертаючи особливу увагу на суперечливі питання, чи ті, які потребують додаткових пояснень (Stabback, 2016: 36). Це важливо для того, щоб вчителі не керувались лише підручником (який не завжди відповідає усім вимогам нової освітньої програми), а доповнювали його зміст додатковими матеріалами для досягнення максимальної відповідності цілям і завданням чинної освітньої програми.

Директори шкіл також можуть використовувати освітню програму як засіб для професійного розвитку та постійного вдосконалення практики вчителів, запропонувавши кожному вчителю, як це зробив Д. Віліам (D. William), відповісти на три запитання щодо їх освітньої практики: 1. Чим я збираюся вдосконалити свою практику в цьому році? 2. Яким чином я це робитиму? 3. Які докази впливу такої практики вкажуть на покращення результатів навчання? Шкільна адміністрація може ініціювати створення групи фахівців у межах міста, області або на національному рівні, для обміну досвідом та надання професійної підтримки у прагненні до таких удосконалень у освітній практиці (UNESCO International Bureau of Education, 2017).

У межах своїх обов'язків, адміністрація школи також повинна забезпечувати, щоб освітні середовища були максимально безпечними та добре обладнаними, а також забезпечені найкращими матеріалами для підтримки належної практики викладання, навчання та оцінювання. Тобто основною метою є забезпечення сприятливого середовища, яке б сприяло ефективному навчанню (Pingel, 2009).

Освітня програма високої якості також створює очікування від освітніх систем та шкільних органів влади. До них належать:

- підтримка вчителів та шкіл (якісна освітня програма може вимагати перегляду підходів до навчання, введення інновацій у конкретному контексті – наприклад, таких, що заохочують учнів до запитань, обговорень та дискусій. У більш широкому розумінні освітня програма належної якості може вимагати зміни вимог до вчителів, що, в свою чергу, може мати наслідки для критеріїв прийому на роботу, підвищення кваліфікації вчителя, оплати праці, заохочення і моніторинг ефективності

викладання через, наприклад, системи інспекцій (Nolet, 2009: 439). Так само система освіти повинна заохочувати директорів та адміністрації шкіл до проведення обговорень і прийняття креативних рішень щодо принципів викладання і навчання;

– розробка єдиної системи оцінювання (якісна освітня програма повинна відображати відповідні методи й стратегії оцінювання освітніх досягнень учнів. Наприклад, системи освіти зазвичай мають безпосередній контроль над національними іспитами, і вони повинні будуватися таким чином, щоб узгоджуватись та відображати освітню програму. Зокрема, якісна освітня програма, вимагатиме балансу знань, умінь та цінностей. Системні вимоги до оцінювання освітніх досягнень також повинні відображати цей баланс;

– забезпечення ресурсами та обладнанням, необхідних для успішного виконання освітньої програми (для того, щоб бути ефективною та дієвою, для якісної освітньої програми потрібні ресурси та обладнання, органи влади з питань освіти повинні забезпечити їх доступність та справедливий розподіл;

– гнучкий розподіл часу (у багатьох країнах органи влади застосовують гнучкі підходи щодо розподілу часу на опрацювання частин освітньої програми та дозволяють школам певну автономію у вирішенні цього питання. Часто таке бачення проблеми дозволяє внести зміни до термінів виконання певних розділів на основі опитувань, проведених у школах, і таким чином, скоротити кількість недоліків.

Ф. Стаббак (Ph. Stabback) рекомендує замість виділення конкретної кількості годин на вивчення предметів у регламентованому порядку, можна:

– виділити мінімальну кількість годин протягом певного періоду часу, залишаючи школам та вчителям можливість самостійно вирішувати витратити більше годин;

– підрахувати час, який потрібно витратити на окремі предмети у відсотках від загальної кількості доступних годин, таким чином, даючи можливість школам самостійно визначити точний необхідний час на вивчення певного предмета впродовж освітнього року;

– виділити кількість годин на групу предметів, пов'язаних між собою (природничі, гуманітарні науки), що дозволяє зберігати певну гнучкість та самостійність у вирішенні питання щодо того, як розподілити час для предметів;

– виділити орієнтовні години, які є вказівкою на те, скільки часу рекомендується для досягнення відповідних результатів навчання, але не є приписовими та дозволяють школі та вчителям самостійно змінювати кількість часу відповідно до потреб учнів;

– детально описати очікувані результати роботи з освітньою програмою, поетапно та у відповідності до вікових можливостей школярів (Stabback, 2016: 38).

Висновок. На основі напрацювань дослідників ЮНЕСКО, вдалося ознайомитись із особливостями імплементації освітньої програми; з'ясувати вимоги та очікування у ході цього процесу щодо його учасників (учнів, учителів, адміністрації школи, системи освіти та органів влади); виокремити рекомендації щодо гнучкого розподілу часу на вивчення окремих предметів у межах освітньої програми. Перспективи подальших досліджень убачаємо у подальшому вивченні наукових напрацювань учених ЮНЕСКО у галузі освіти для розробки рекомендацій щодо розвитку політики у цій сфері в Україні.

Література

Bokova I. G. UNESCO Education Strategy 2014–2021. Paris: UNESCO, 2014. 61 p.

Bromley P., Lerch J., Jimenez J. D. Education for Global Citizenship and Sustainable Development: Content in Social Science Textbooks. Background Paper prepared for the 2016 Global Education Monitoring Report. Paris: UNESCO, 2016. 49 p.

CEDEFOP. Glossary: Quality in education and training, 2011. URL: <https://europa.eu/capacity4dev/iesf/documents/glossary-quality-education-and-training-cedefop-2011>. (Last Accessed: 07.08.2019).

Education Sector, Division for the Promotion of Quality Education. A Comprehensive Strategy for Textbooks and Learning Materials. Paris: 7 Place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP UNESCO, 2005. 53 p.

Fiala R. Educational Ideology and the School Curriculum. *School Knowledge in Comparative and Historical Perspective* / Ed. A. Benavot, C. Braslavsky. Springer, 2007. P. 15–34.

Global Education Monitoring Report Team. Teaching and learning: achieving quality for all; EFA Global Monitoring Report, 2013–2014, summary. Paris: UNESCO, 2014. 59 p.

Merizow J. Learning as Transformation: Critical Perspective on a Theory in Progress. New York: Jossey-Bass, 2000. 368 p.

Nolet V. Preparing sustainability-literate teachers. *Teachers College Record*, 2009. No. 111 (2). P. 409–442.

Pingel F. UNESCO Guidebook on Textbook Research and Textbook Revision 2nd revised and updated edition. Paris: UNESCO, 2009. 83 p

Seguin R. The elaboration of school textbooks: Methodological Guide. Division of Educational Sciences and Methods of Education. UNESCO, 1989. 63 p.

Sikorova Z. Transforming curriculum as teacher's activity. *Has Past Passed? Textbook and Educational Media for the 21st Century*. IARTEM, 2005. Vol. 15. P. 256–261.

Stabback Ph. What makes a quality curriculum? Paris: UNESCO, 2016. 41 p.

The Dakar Framework for Action: Education for All: meeting our collective commitments (including six regional frameworks for action). Paris: 7 Place de Fortenoy, 75352 Paris 07 SP UNESCO, 2000, 77 p.

UNESCO International Bureau of Education. Prototype of a national curriculum framework. Paris: UNESCO, 2017. 77 p.

World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs. Electronic resource. Available: https://www.unesco.org/education/pdf/JOMTIE_E.PDF.

Peculiarities of the curriculum implementation (based on the UNESCO materials)

Chekriy Iryna²

Ternopil School 3 Specialized in learning foreign languages, Ternopil, Ukraine

The article states that the main goal of a quality curriculum is to provide students with a fair and comprehensive opportunity to acquire and develop knowledge, skills and values, as well as related competencies for effective and productive activities in life. The aspects that are part of the curriculum are listed: justification, goals, objectives, contents, methods, resources, time, evaluation, etc. It is found that the implementation of the curriculum places certain expectations on students, teachers, school administration, the education system and the authorities. It is explained that a quality curriculum prepares students for: awareness of the purpose and importance of learning, self-criticism, analysis, motivation, active participation in the learning process, openness to new ideas. The importance of teachers' work in the course of adaptation and implementation of the curriculum is stated. The importance of teachers taking advanced training courses is generalised, which provides: a clear explanation of the philosophy of teaching, learning and assessment; examples of using appropriate approaches within several topics; a list of additional sources and resources with recommendations for the gradual implementation of lessons. The need to use textbooks for teachers during the implementation of the new curriculum by teachers is indicated. The importance of assessing students' knowledge is substantiated not only to check how well the content is mastered and their skills are developed, but also to understand the strengths and weaknesses of particular students and ensure the effectiveness of classroom activities in the learning process for each participant. It is found out that during the implementation of the curriculum, school administration should: provide conditions for its full implementation (technical, material, favourable environment); encourage teachers to apply new methods and approaches in teaching; motivate teachers to cooperate in order to share experiences. A number of expectations regarding the education system and the authorities during the implementation of the curriculum are highlighted: rethinking the methods and approaches to teaching, assessment and learning; development of a unified evaluation system; providing all the necessary resources and equipment. Based on the research work of the UNESCO scientists, recommendations are given to ensure a flexible proportioning of time for the study of various subjects.

Keywords: curriculum, education, evaluation, implementation, UNESCO.

References

Bokova, I.G. (2014). *UNESCO Education Strategy 2014-2021*. Paris: UNESCO.

Bromley, P., Lerch, J., & Jimenez, J.D. (2016). *Education for Global Citizenship and Sustainable Development: Content in Social Science Textbooks*. Background Paper prepared for the 2016 Global Education Monitoring Report. Paris: UNESCO.

CEDEFOP. (2011). *Glossary: Quality in education and training*, 2011. URL: <https://europa.eu/capacity4dev/iesf/documents/glossary-quality-education-and-training-cedefop-2011>.

Education Sector, (2005). *Division for the Promotion of Quality Education*. A Comprehensive Strategy for Textbooks and Learning Materials. Paris: 7 Place de Fortenoy, 75352 Paris 07 SP UNESCO.

² *English Language Teacher, Ph. D. Student, Ternopil School 3 Specialized in learning foreign languages*

Fiala, R. (2007). Educational Ideology and the School Curriculum. *School Knowledge in Comparative and Historical Perspective*. A. Benavot, C. Braslavsky (Ed.). Springer. 15–34.

Global Education Monitoring Report Team. (2014). Teaching and learning: achieving quality for all; EFA Global Monitoring Report, 2013–2014, summary. Paris: UNESCO.

Merizow, J. (2000). *Learning as Transformation: Critical Perspective on a Theory in Progress*. New York: Jossey-Bass.

Nolet, V. (2009). Preparing sustainability-literate teachers. *Teachers College Record*. 111 (2), 409–442.

Pingel, F. (2009). UNESCO Guidebook on Textbook Research and Textbook Revision 2nd revised and updated edition. Paris: UNESCO.

Sequin, R. (1989). *The elaboration of school textbooks: Methodological Guide*. Division of Educational Sciences and Methods of Education. UNESCO.

Sikorova, Z. (2005). Transforming curriculum as teacher's activity. *Has Past Passed? Textbook and Educational Media for the 21st Century*". *IARTEM*. 15, 256–261.

Stabback, Ph. (2016). *What makes a quality curriculum?* Paris: UNESCO.

The Dakar Framework for Action: Education for All: meeting our collective commitments (including six regional frameworks for action). (2000). Paris: 7 Place de Fortenoy, 75352 Paris 07 SP UNESCO.

UNESCO International Bureau of Education. (2017). *Prototype of a national curriculum framework*. Paris: UNESCO.

World Declaration on Education for All and Framework for Action to Meet Basic Learning Needs. Electronic resource. Available: https://www.unesco.org/education/pdf/JOMTIE_E.PDF.

Accepted: May 25, 2020

